

вільні внески, що надходять від професійних організацій аудиторів України; інші джерела, не заборонені законодавством [9, ст. 14]. При цьому члени Аудиторської палати України, за винятком Голови Аудиторської палати України, виконують свої обов'язки на громадських засадах. Недоліки порядку фінансування діяльності Аудиторської палати України є особливо відчутними в процесі здійснення зовнішнього контролю системи якості аудиторських послуг.

Альтернативний підхід до порядку забезпечення діяльності системи суспільного нагляду повинен базуватись на впровадженні бюджетного фінансування в поєднанні із залученням додаткових джерел, які існують в теперішній час.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні **Висновки**. Зовнішня складова професійної незалежності в аудиті являє собою систему регулювання аудиторською діяльністю, як ґрунтується на засадах розподілу функціональних повноважень та компетентності, а також належного фінансового забезпечення. В такому розумінні головне завдання, яке реалізується через формування зовнішньої складової, полягає у створенні передумов для досягнення очікуваного рівня робочої незалежності в процесі виконання завдань суб'єктами аудиторської діяльності.

УДК 657.1

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аудит Монтомери / Ф.Л. Дефлиз, Г.Р. Дженик, В.М. О'Рейли, М.Б. Хирш; Пер. с англ. Под ред Я.В. Соколова. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. 542 с.
2. Редько О.Ю. Методологія та організація професійного аудиту в Україні. Стан та перспективи розвитку // Дисертація доктора економічних наук: 08.00.09. – Київ, 2009. – 453 с.
3. Дорош Н.І. Аудит: теорія і практика. – К. : Знання, 2006. – 495 с.
4. Шалімова Н.С. Соціально-економічні аспекти аудиту: теорія і практика: монографія / Н.С. Шалімова. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 672 с.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Романов И.В., Хван А.А. К анализу понятия «профессия» // Вопросы прикладной психологии: Сб. научн. трудов. – Новокузнецк : НГИУУ, 1995. – С. 51–60.
7. Давидов Г.М., Петрик О.А. Шляхи реформування системи аудиту в Україні // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Випуск 22, Ч. II. – Кіровоград : КНТУ, 2012. – С. 3–9.
8. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності (Directive 2006/43/EC on statutory audit of annual accounts and consolidated accounts) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_844.
9. Про аудиторську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3125-12>.

Святенко І.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту*

Макіївського економіко-гуманітарного інституту

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

У статті досліджено питання, пов'язані безпосередньо з організацією управлінського обліку в банківських установах, формуванням облікового інструментарію, адекватного сучасним потребам управління та інформації, що характеризує реальний стан активів, зобов'язань і капіталу комерційного банку. Розкрито основні види, методики та об'єкти управлінського обліку в банку. Проаналізовано порядок організації формування та передачі управлінської звітності в банку. Виділено основні етапи формування системи управлінського обліку в банку.

Ключові слова: управлінський облік, організація обліку, банківські установи, елементи управлінського обліку, система управлінського обліку.

Святенко И.Н. ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

В статье исследованы вопросы, связанные непосредственно с организацией управленческого учета в банковских учреждениях, формированием учетного инструментария, адекватного современным потребностям управления и информации, характеризующей реальное состояние активов, обязательств и капитала коммерческого банка. Раскрыты основные виды, методики и объекты управленческого учета в банке. Проанализирован порядок организации формирования и передачи управленческой отчетности в банке. Выделены основные этапы формирования системы управленческого учета в банке.

Ключевые слова: управленческий учет, организация учета, банковские учреждения, элементы управленческого учета, система управленческого учета.

Sviatenko I.M. FORMATION OF MANAGERIAL ACCOUNTING IN THE BANKING INDUSTRY

This paper investigates issues related directly to the organization of management accounting in banks, forming an instrument adequate to the current needs of management and information describing the real state assets, liabilities and capital of a commercial bank. The basic types, methods and facilities management account in the bank. The analysis procedure of formation and transfer of management accounts in the bank. The basic stages of the management accounting system at the bank.

Keywords: management accounting, organization of accounting, banking institutions, elements of management accounting, management accounting system.

Постановка проблеми. Банківський бізнес в Україні у даний час не забезпечує стабільність доходів за одними і тими ж операціями на довготривалій період. Тому банківські установи повинні самостійно ви-

значати пріоритети діяльності з метою підтримання ліквідності та платоспроможності, а також зростання обсягу власного капіталу. Тільки так можна досягти надійності в роботі банку, що є головною умо-

вою його співпраці з клієнтами. Це також активізує процес розширення клієнтури, що дуже важливо в умовах конкуренції [1, с. 7].

Практика діяльності вітчизняних банків показує, що на її формування негативно впливають такі чинники, як відсутність обґрунтованої концепції розвитку і адекватної їй концепції управління; не продумана і неповноцінна система інформаційного забезпечення процесів управління; недостатня увага до системного аналізу, діагностики, прогнозування діяльності; слабкі горизонтальні зв'язки між підрозділами; відсутність цілісного, якісного комплексу внутрішньобанківської документації, що регламентує всі сторони діяльності, процедури підготовки, прийняття і реалізації управлінських функцій.

В процесі реформування обліку в банківських установах успішно розв'язується питання формування оптимальної облікової політики, опрацьовуються методики обліку з урахуванням механізмів дії нових облікових інструментів. Це потребує надійних джерел інформації про фінансовий стан банку загалом та конкретної інформації, придатної для використання в процесі прийняття управлінських та інвестиційних рішень.

Ведення управлінського обліку дає можливість керівництву банку приймати виважені управлінські рішення [2, с. 203].

Використання системи управлінського обліку впливає на весь процес управління банком, створює реальні можливості для його оптимізації [3, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі питання організації та методики управлінського обліку у банківських установах висвітлюються у працях як вітчизняних вчених – А.М. Герасимовича, М.С. Демкович, В.Б. Кириленка, В.І. Ричаківської, П.М. Сеница О.Г. Кореневої, Н.Г. Слав'янської, Н.Г. Євченко, О.В. Карпенко, Л.М. Кіндрацької – так і зарубіжних: М.П. Бобилевої, І.В. Ларіонової, М.І. Льюлькова, В.С. Чаусова, Ю.М. Юденкова, О.Б. Ширинської та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження питань, пов'язаних безпосередньо з організацією управлінського обліку в банківських установах, формуванням облікового інструментарію, адекватного сучасним потребам управління та інформації, що характеризує реальний стан активів, зобов'язань і капіталу комерційного банку. Особливої актуальності набувають практичні питання опрацювання ефективних прийомів і способів ведення управлінського обліку, складання необхідної управлінської звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодо визначення управлінського обліку у банках, то, на наш погляд, логічно визначити його як облік доходів і витрат та калькулювання собівартості банківських продуктів, а також як процедуру розрахунку ефективності різних рівнів банківської діяльності: центрів відповідальності, клієнтів, напрямів діяльності, банківських продуктів (операцій, послуг). Слід наголосити на тому, що управлінським обліком у банках повинні розглядатися доходи і витрати у комплексі, оскільки в банківських установах доходи і витрати особливо взаємопов'язані між собою. Ця думка підтверджується необхідністю комплексного управління активами і пасивами банку, на якій наголошують як науковці, так і практики з управління банківською діяльністю [4, с. 36; 5, с. 48].

Відповідно до цього управлінський облік визначається як система управління доходами і витратами банку. Г.М. Скударь доводить, що управлінський облік – наскрізна інтегрована система планування, нормування та обліку затрат [6, с. 294-295].

Цієї думки дотримуються такі відомі науковці, як С.В. Голов [7], М.Г. Чумаченко [3]. Елементами цієї системи є внутрішній облік, планування, прогнозування, аналіз, контроль за виконанням планів, підготовка проектів управлінських рішень, а також сукупність причинно-наслідкових зв'язків між ними. При цьому внутрішній облік є основою всієї системи управлінського обліку, оскільки на його результатах будується робота усіх інших елементів. Крім того, до елементів управлінського обліку доцільно віднести і розробку класифікацій доходів і витрат та відповідних методик, за допомогою яких реалізовуватимуться функції управлінського обліку в банках. Таким чином, отримуємо оптимальну і високоефективну структуру управління, яка набуває ознак бази організації високоякісного менеджменту і дозволяє досягти найвищого результату на ринку.

Мета управлінського обліку – допомогти керівництву приймати правильні рішення. Спеціалісти з проблем управлінського обліку в банках вільні у виборі форм, методів і прийомів його організації та ведення, бо навіть номенклатура рахунків класу 8 «Управлінський облік» [8] не регламентується чинним планом рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків.

Система управлінського обліку характеризується обсягом інформації, визначеними цілями, критеріями і засобами їх досягнення, складом елементів і оперативністю їх взаємодії [9, с. 10].

Це означає, що управлінський облік забезпечує потрібну концентрацію інформації, але при цьому потребує конкретної методології, тобто властивих йому облікових інструментів. Методологія управлінського обліку має: по-перше, забезпечувати підвищення рівня прозорості діяльності кожного структурного підрозділу банку; по-друге, сприяти формуванню гнучкої системи управління ризиками в усіх сегментах банківської діяльності.

Управлінський облік постійно вдосконалюється майже упродовж століття. З розширенням спектра послуг, виходом банків на світовий ринок, зростанням конкуренції між ними, застосуванням сучасних технологій з'явилися нові вимоги до інформації, яка надається керівництву банку.

Протягом останнього десятиліття управлінський облік розвивається за такими напрямками [5, с. 9]: визначення прибутковості окремих послуг і продуктів згідно з диференціацією видів діяльності; управлінський облік життєвого циклу продуктів і послуг; стратегічний управлінський облік; аналіз прибутковості окремих клієнтів; інтеграція фінансових і нефінансових показників ефективної діяльності; посилення уваги до менеджменту якості продуктів і послуг.

Характерною ознакою управлінського обліку є взаємозв'язок його складових: планування, обліку, аналізу, контролю та регулювання (рис. 1).

Рис. 1. Елементи управлінського обліку

У процесі поєднання обліку, планування, контролю, аналізу формується чітка система відповідальності працівників банку за прибутковість здійснюваних операцій.

Тактичні аспекти управлінського обліку визначають облік, контроль, аналіз, регулювання прийнятих рішень і відповідальність за їх виконання; стратегічні аспекти – систему планування та координації управлінських рішень, сформовану в банківській установі з метою вибору перспективних напрямів розвитку. Стратегія стосується планування діяльності банку в цілому та основних напрямів його роботи.

Методичні рекомендації щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України [11] визначають, що банки самостійно визначають межі та зміст управлінської звітності, яка формується залежно від обсягів діяльності та рівня розвитку банку, специфіки і складності його діяльності, інших факторів.

З огляду на мету використання інформації та комплекс методик її формування управлінський облік поділяється на оперативний і стратегічний (рис. 2).

Оперативний управлінський облік надає керівництву інформацію, необхідну для прийняття поточних і короткострокових управлінських рішень – містить оперативні дані про доходи, витрати і результати діяльності за центрами відповідальності, прибутку та витрат, відповідно до обраних кожним банком напрямів ведення управлінського обліку.

У межах стратегічного управлінського обліку формується інформація, на підставі якої керівництво банку має змогу приймати обґрунтовані стратегічні рішення, у тому числі стосовно загальної конкурентної стратегії. У стратегічному управлінському обліку переважно використовується інформація, пов'язана із зовнішніми факторами, що впливають на діяльність банку [11].

Відповідна інформація управлінської бухгалтерії формується, доводиться до відома керівництва у формі внутрішньої звітності.

Окрім організації збору, вимірювання, реєстрації, накопичення, оброблення, узагальнення інформації, необхідної для оцінки доходів, витрат, прибутковості та ефективності об'єктів управління банку, ефективна система управлінської звітності повинна забезпечувати доступність керівникам усіх рівнів до даних, потрібних для прийняття рішення в оптимальний строк (рис. 3). Також служба управлінського обліку має забезпечити звірку даних управлінської звітності з відповідними даними бухгалтерського обліку.

Для ефективного функціонування системи управлінського обліку необхідно створити відповідне внутрішнє правове поле, тобто розробити нормативне забезпечення організації управлінського обліку в банку. До нього можна віднести такі внутрішні положення: про систему управлінського обліку, про бюджетування, про відділ управлінського обліку, де детально розкрити задачі та обов'язки служби управлінського обліку.

Співробітники відділу управлінського обліку самостійно визначають загальну методологію управлінського обліку, розробляють форми внутрішньої звітності, удосконалюють систему управлінського обліку.

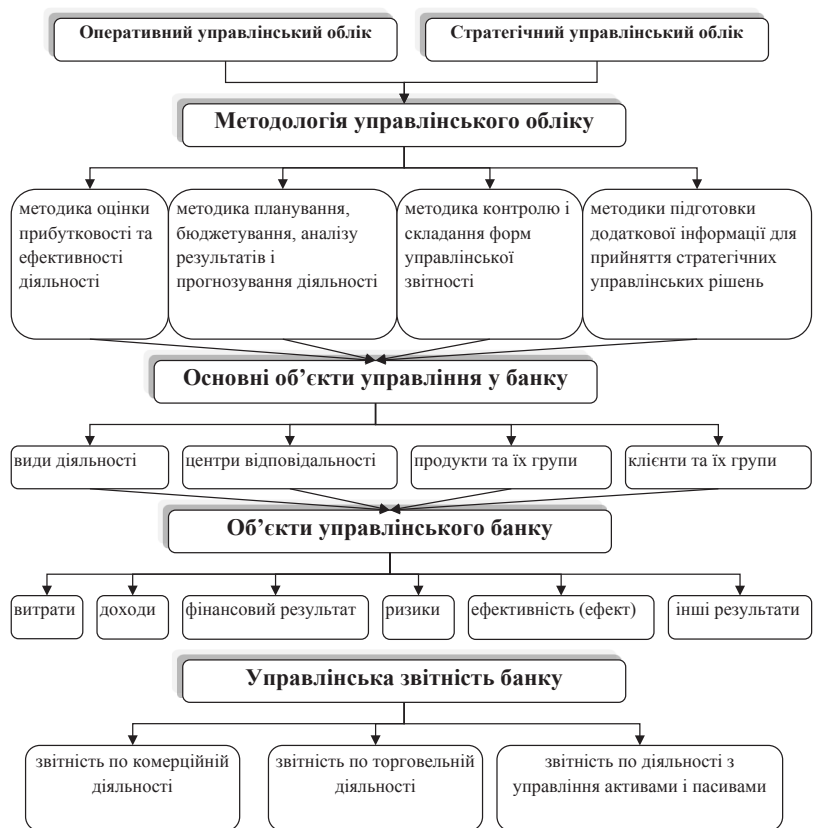

Рис. 2. Види, методики та об'єкти управлінського обліку в банку

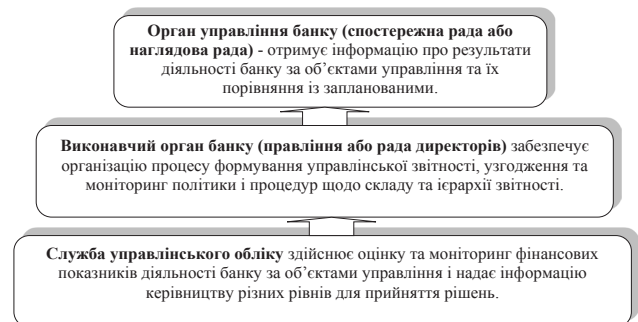

Рис. 3. Організація формування та передачі управлінської звітності в банку

ліку, надають організаційну та методичну допомогу з питань управлінського обліку працівникам інших функціональних підрозділів тощо.

Основні етапи формування системи управлінського обліку в банку представлені на рис. 4.

Формування управлінської звітності потребує більш докладної інформації, ніж та, що подається у фінансовій звітності згідно з нормативно-правовими актами Національного банку України. Тому у банку може виникнути потреба в розширенні внутрішнього плану рахунків з метою деталізації обліку доходів і витрат, резервів, активів та зобов'язань за об'єктами управління.

Облікова політика щодо управлінського обліку повинна забезпечити суцільний облік від низинних до більш високих рівнів облікової ієрархії в структурі банку; створити єдиний безперервний процес обліку, контролю, аналізу, планування та прийняття рішень в банку; отримувати не лише облікову інформацію про банк, а й інші оперативні дані. Така організація обліку дозволить перейти від

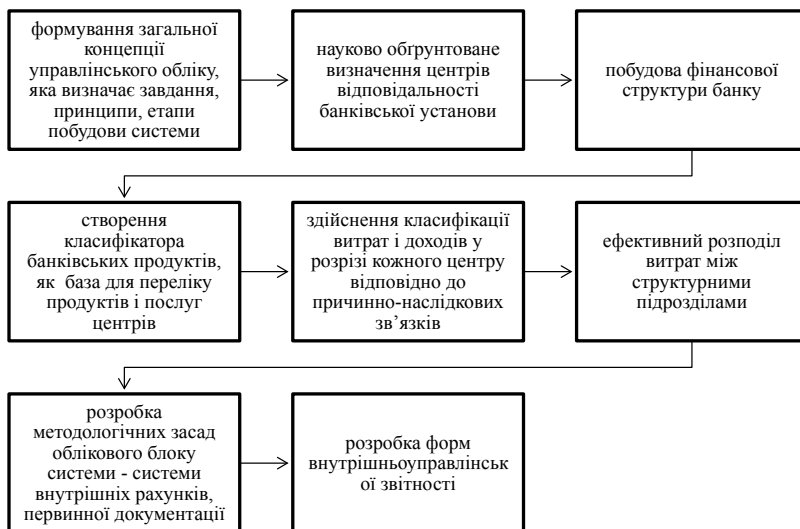

Рис. 4. Основні етапи формування системи управлінського обліку в банку

адміністративних важелів до обліково-фінансових при управлінні діяльністю банку та його структурними підрозділами.

Облікова політика щодо управлінського обліку повинна встановлювати: методіку проведення аналізу зовнішнього економічного середовища; правила проведення ділового та фінансового аналізу для цілей управлінського обліку з використанням системи внутрішніх оцінок; формування ділового плану та корпоративної стратегії, розробку принципів бюджетування, відслідковування, виконання та оновлення планів; розробку методик, що дозволяють визначити ефективність використання коштів банку та вироблення процедур, які запобігають неекономному їх використанню; розробку методик взаєморозрахунків між внутрішніми підрозділами банку.

Розробка облікової політики щодо управлінського обліку повинна забезпечити потреби внутрішніх користувачів інформації про банк та якість функціонування системи інформаційного забезпечення.

Система управлінської звітності повинна забезпечувати доступність керівників усіх рівнів до даних, потрібних для прийняття рішення в оптимальний строк. Тому необхідно, щоб управлінська звітність формувалась на базі адекватних інформаційних технологій, які мають враховувати вимоги та потреби майбутнього розвитку банку, вимоги до управлінської звітності.

Якщо кінцевим результатом функціонування підсистеми управлінського обліку вважати результативність використання отриманої інформації в управлінській діяльності, то загальним процесом її формування необхідно охопити всі підрозділи банку. Це забезпечить синтез інформаційних даних на рівні банку і створить умови для прогнозування робочих ситуацій на поточну і віддалену перспективу.

Нині в практиці вітчизняних банків спостерігається ситуація, коли кожен підрозділ накопичує свою інформацію, задокументовану в конкретній предметній області і тримає її в межах цього підрозділу. В підсистемі ж управлінського обліку процес аналітичної обробки, розкриття змісту первинних даних покладається в основу формування алгоритмів накопичення, пошуку, агрегування і подання результативної інформації. Важливо у процесі збору інформації про здійснені операції максимально до-

пустимо зменшити обсяги первинної документації, у якій продублюється один і той самий зміст документів. [12, с. 62-63]

Водночас первинному обліку у системі управління банком слід відвести провідне місце вже через те, що він є комплексом прийомів сприйняття вхідних даних і передавання їх до пунктів опрацювання і користування. Документальне підтвердження джерел походження інформації являє собою суттєвий компонент, що супроводжує матеріалізацію управлінських рішень на всіх сегментах банківської діяльності у розрізі структурних підрозділів.

Певна річ, для забезпечення ефективного управління необхідно опрацьовувати велику кількість інформації. Найкраще – весь її обсяг, тобто добути дані – і минулі, і теперішні, і прогнозні – підвести під управлінський облік. У цьому разі

система бухгалтерського обліку перетвориться на ефективний елемент управління. Поки що, за наявних методів законодавчого регулювання банківської діяльності, банки перебувають на такій стадії, коли дані бухгалтерського обліку від даних управлінського обліку вимушено відірвано. Цей розрив можливо скоротити через систему прогнозування.

Дійові механізми підсистеми управлінського обліку вже на етапі планування формуються завдяки ефективному управлінню банком. Серед умов ефективності управління відомі зарубіжні експерти з проблем управління визначають такі: формування стратегії діяльності банку; поширення в банку інформації про вибраний стратегічний напрям; розроблення і здійснення тактичних кроків для впровадження в практику стратегічної лінії; розроблення і впровадження методів контролю для простежування ефективності здійснених заходів щодо досягнення стратегічних цілей.

У цьому зв'язку велике навантаження несе опис облікової політики управлінського обліку за аналогією з бухгалтерським. Однак жодні описи не будуть ефективними, якщо інформація управлінського обліку не відповідатиме потребам оперативного керівництва.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки.

Головне завдання підсистеми управлінського обліку – це формування інформації, яка дає можливість вимірювання результатів виконання бюджетів та визначення індикаторів аналізу відхилень від заданих (планових) показників: позитивні відхилення підтримуються, а негативні підлягають детальному аналізу для виявлення причин.

Для цілей управління структурний підрозділ банків слід розглядати як інформаційну й економічну одиницю, в межах якої регулярно зіставляються планові можливості щодо показників доходів, витрат, результатів і фактично досягнутий їх рівень.

Нині процес прогнозування в банках носить чітко виражений небухгалтерський характер. Для отримання прогнозних даних саме у бухгалтерському зрізі необхідна система банківського бюджетування, яка створює для цього передумови.

Недосконалість системи управління в українських банках впливає з нерозуміння ролі облікової

політики щодо управлінського обліку. Недостатнє нормативне регулювання встановлює додаткові перешкоди для побудови якісних систем управління діяльністю банку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міщенко В. Ликвідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу [Текст] / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник НБУ. – 2008. – С. 6–9.
2. Яворська Ж.Б. Шляхи покращення управління фінансовими ресурсами та підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств [Текст] / Ж.Б. Яворська // Вісник Хмельницького Національного Університету. Т.2. – 2009. – № 5. – С. 202–204.
3. Чумаченко М. Управлінський облік потребує підтримки [Текст] / М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 5. – С. 3–7.
4. Бушуєва І. Основні шляхи забезпечення прибутковості комерційного банку [Текст] / І. Бушуєва // Банківська справа. – 2002. – № 6. – С. 30–39.
5. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, метод та моделі [Текст]: монографія / Л.О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2002. – 316 с.
6. Скударь Г.М. Управление конкурентоспособностью крупного акционерного общества: проблемы и решения [Текст] / Г.М. Скударь. – К. : Наукова думка, 1999. – 386 с.
7. Голов С.Ф. Фінансовий та управлінський облік [Текст] / С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко. – К. : «Автоінтерсервіс», 1996. – 543 с.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 17 червня 2004 року № 280 [Електроний ресурс] // Інформаційно-аналітична база «ЛІГА», 1991 – 2010.
9. Кузнецова Л.В. Сутність та основні складові системи управління фінансами банку [Текст] / Л.В. Кузнецова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.9. – С. 196–205.
10. Ключко Л.А. Фінансова стабільність банків та її визначальні характеристики [Текст] / Л.А. Ключко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – № 1. – С. 142–150.
11. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України. Схвалені Постановою правління національного банку України 06.09.2007 № 324 [Електроний ресурс] // Інформаційно-аналітична база «ЛІГА», 1991 – 2010.
12. Княжеченко Е. Управленческий учет на основе МСФО: методические и технологические подходы [Текст] / Е. Княжеченко // Аналитический банковский журнал. – 2003. – № 4 (95). – С. 61–63.

УДК 657

Сливка Я.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів
Карпатського інституту підприємництва*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Стаття присвячена питанням міждисциплінарних зв'язків бухгалтерського обліку на прикладі бухгалтерського обліку операцій за розрахунками з покупцями та замовниками. Розглянуто роль операцій за розрахунками з покупцями та замовниками в діяльності підприємства. Наведено негативний вплив міждисциплінарних зв'язків у випадку ототожнення та підміни понять бухгалтерського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, міждисциплінарні зв'язки, операції за розрахунками з покупцями та замовниками, дебіторська заборгованість.

Сливка Я.В. БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ ОПЕРАЦИЙ ПО РАСЧЕТАМ С ПОКУПАТЕЛЯМИ И ЗАКАЗЧИКАМИ: МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ СВЯЗИ

Статья посвящена вопросам междисциплинарных связей бухгалтерского учета на примере бухгалтерского учета операций по расчетам с покупателями и заказчиками. Рассмотрена роль операций по расчетам с покупателями и заказчиками в деятельности предприятия. Показано негативное влияние междисциплинарных связей в случае отождествления и подмены понятий бухгалтерского учета.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, междисциплинарные связи, операции по расчетам с покупателями и заказчиками, дебиторская задолженность.

Slyvka Ya.V. ACCOUNTING OPERATIONS ON SETTLEMENTS WITH BUYERS AND CUSTOMERS: INTERDISCIPLINARY COMMUNICATION

Article is devoted to interdisciplinary connections accounting for example accounting operations on settlements with buyers and customers. Examined the role of operations on settlements with buyers and customers in the business. Given the negative impact of interdisciplinary communication in the case of identification and substitution of concepts of accounting.

Keywords: accounting, interdisciplinary communication operations on settlements with buyers and customers, receivables.

Постановка проблеми. Нормативно закріплене трактування бухгалтерського обліку, що передбачає процес виявлення, вимірювання та відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку операцій за розрахунками з покупцями та замовниками звужує їх трактування до однієї з перших подій: відвантаження продукції або передоплата. Бухгалтерський облік – це інформаційна система підприємства, яка складається з окремих елементів, що виконують належні їм функції та взаємодіють між собою. Наяв-

на ситуація розмежовує проблеми, пов'язані з відображенням операцій з покупцями та замовниками, зокрема дискусійні питання договірному процесу, управління дебіторською заборгованістю (створення резервів, факторинг, вибір форми розрахунків), питання ціноутворення, що включають в себе розподіл витрат на транспортування, страхування, оплату комісійної винагороди банку, здійснення оцінки та реєстрацію в окремих випадках між покупцем та продавцем. В умовах зниження трансакційних витрат